

ĐỐI THOẠI TRIẾT HỌC GIỮA CHÂU Á VÀ KHU VỰC MỸ LATINH

HEISOOK KIM^(*)

Bài viết tập trung luận giải một số vấn đề xoay quanh đối thoại triết học giữa châu Á và khu vực Mỹ Latinh. Theo tác giả, trong bối cảnh toàn cầu hóa hiện nay, để con người hiểu biết về nhau sâu sắc hơn thì đối thoại triết học giữa các khu vực là một đòi hỏi tất yếu. Trong đối thoại, cần cam kết tìm kiếm sự tương đồng và thừa nhận sự khác biệt. Đồng thời, tác giả cũng đưa ra luận giải của mình về cách thức thúc đẩy đối thoại liên vùng và truyền thống tư tưởng của mỗi nền văn hóa.

Nhìn từ quan điểm phân lập giữa phương Đông và phương Tây thì Mỹ Latinh thuộc về đâu? Liệu chúng ta, những người châu Á và Mỹ Latinh, biết gì về nhau? Chúng ta chia sẻ điều gì? Điểm chung dường như chỉ vì chúng ta đều là những chủ thể khác biệt hay những kẻ xa lạ (tha nhân) với phương Tây mà đại diện là ba đế quốc lớn Anh, Pháp, Mỹ. Họ đại diện cho chủ thể phương Tây trong khi châu Á, Arab, Mỹ Latinh và châu Phi là những chủ thể khác lạ, thường hiện diện với tư cách các đối tượng để phân tích, nguyên liệu để khai thác và cần được khai sáng. Tất cả bị liệt vào ngoại vi và không có danh phận rõ ràng về mình. Chúng ta không biết chính xác bản sắc châu Á là gì? Cũng như vậy, có bản sắc Mỹ Latinh không? Có chủ thể Mỹ Latinh không?

Với tư cách những người khác lạ trong đối sánh với các đế quốc phương Tây, chúng ta có điểm tương đồng trong phát triển sự tự nhận thức về địa vị thấp hơn, liệt ý thức về bản sắc và cảm giác yêu ghét hỗn độn đối với cái địa vị cao hơn. Song, hầu hết chúng ta đánh mất gương soi để

nhìn nhận mình, đánh mất ngôn ngữ để biểu thị bản thân. Gương soi, ngôn ngữ và học thuyết - tất cả đều thuộc về phương Tây. Phong cách phương Đông (Orientalism), khái niệm Edward Said biến nó thành thời thượng trong dòng tri thức của thế giới, phổ biến không chỉ ở phương Tây, mà toàn bộ châu Á và Mỹ Latinh. Chúng ta nhìn nhận bản thân từ nhãn quan phương Tây. Khi phong cách hay hệ tư tưởng phương Tây dùng cho sự thống trị, tái cấu trúc và tỏ ra quyền thế đối với phương Đông, thì phong cách phương Đông dường như chỉ hoạt động ở tầm vô thức ở châu Á. Song, châu Á là gì đối với Mỹ Latinh và ngược lại? Chúng ta biết gì về nhau? Với tư cách người trí thức châu Á, tôi biết gì về thế giới Mỹ Latinh, về lịch sử, văn hóa và con người nơi đây?

Ngày nay, nhiều giao dịch thương mại đang diễn ra giữa các quốc gia trên toàn thế giới. Song, những giao dịch này không mở rộng tới sự hiểu biết lẫn nhau ở tầm sâu hơn về tôn giáo, nghệ thuật và

(*) Giáo sư, tiến sĩ, Trường Đại học phụ nữ Ehwa, Hàn Quốc.

triết học, cũng như không dẫn tới sự tích tụ tri thức về nền văn hóa khác. Chúng ta biết rất ít về nhau, về những gì mà người khác suy nghĩ, về nếp sinh hoạt và các giá trị trong đời sống của nhau. Những gì chúng ta biết về nhau thì lại gián tiếp qua các tài liệu của phương Tây về châu Á hay Mỹ Latinh. Không có nhiều sách giới thiệu về văn học, tôn giáo và lịch sử văn hóa Arab và văn minh Hồi giáo xuất bản ở Hàn Quốc. Chúng ta không nói chuyện với những ánh mắt nhìn thẳng nhau. Nỗi sợ hãi hiện diện trong đối thoại xuất phát từ sự kiêu ngạo và định kiến thường do phim ảnh Hollywood và phương tiện truyền thông tạo ra. Dù đó là tình yêu hay lòng thù hận, mọi lối giao tiếp đều thông qua lăng kính phương Tây. Song, tại sao chúng ta phải nói chuyện trực tiếp với nhau? Tại sao điều này lại vô cùng quan trọng chỉ ở thời điểm hiện nay? Mục đích của chúng ta là gì khi chúng ta tham gia vào đối thoại liên vùng?

1. Đối thoại triết học liên khu vực giữa châu Á và Mỹ Latinh là thiết yếu để hiểu bản chất kép của sự hóa thân thành người khác của chúng ta.

Trong kỷ nguyên của thời hậu thực dân và hậu tư bản công nghiệp này, chúng ta đang trải nghiệm những hình thức mới của sự phụ thuộc lẫn nhau. Cái “thế giới sống” (“Lebenswelt”) của con người đang trở nên vừa rộng lớn hơn, vừa nhỏ hẹp đi. Nó trở nên rộng lớn hơn theo nghĩa con người buộc phải nhận thức những gì đang diễn ra không chỉ ở nơi mình sống, mà còn ở cả những nơi xa khác do tính chất liên thông của các sự kiện trên thế giới. Và nó trở nên nhỏ hẹp đi ở khía cạnh người đó có thể tới được

những nơi xa xôi bằng nhiều phương tiện giao tiếp và giao thông khác nhau, điều mà trước đây là không thể. Dù thế giới này đang trở nên rộng lớn hơn hay nhỏ hẹp đi, thì một điều rất rõ ràng là trong thế giới toàn cầu hóa không thể có “những người hoàn toàn xa lạ”, mà trái lại, tất cả chúng ta đều liên hệ với nhau.

Cho tới gần đây, mọi người ở những khu vực khác nhau, nhất là những người thuộc những khu vực ngoại vi vẫn còn là những người xa lạ, hoàn toàn không biết về nhau. Song, để sống trong thế giới toàn cầu hóa này, mệnh lệnh đặt ra cho chúng ta là phải hiểu, giao tiếp với những người lạ và vượt qua sự khác biệt, dù vẫn ý thức về sự khác biệt. Để tăng cường sự hiểu biết lẫn nhau, vấn đề phức tạp trước tiên chúng ta vấp phải là chúng ta là những người khác biệt với một cảm nhận kép. Chúng ta là những người khác ở khía cạnh cảm nhận giản đơn như những người xa lạ với nhau. Song, chúng ta cũng đều là những người xa lạ theo nghĩa mà tôi đã chỉ ra ở phần mở đầu của bài viết này. Để đạt tới sự hiểu biết sâu sắc hơn về vị trí hiện thời của mình, chúng ta phải hiểu bản chất kép của sự khác biệt giữa chúng ta.

Đối thoại mang tính triết học sẽ góp phần vào sự phân tích sự sắp đặt (dàn xếp) quyền lực trong văn hóa, vào sự tìm kiếm phương hướng chính trị văn hóa đương thời. Điều gì khiến cho đối thoại mang tính triết học? Để tạo dựng sự đối thoại hợp tác, người ta cần có khả năng phản tư và nhận thức phê phán về giá trị và niềm tin của mình. Trong sự đánh giá phê phán về hệ thống niềm tin cốt lõi, thì những phản tư triết học về những khái niệm khác nhau về con người, về các lý

tương mang tính giá trị (đạo đức và mỹ học) và về bản tính là những yếu tố thiết yếu. Cuộc đối thoại sẽ mang tính triết học với sự hiện diện của một thái độ phản tư và xét đoán. Khác với đối thoại chính trị mưu cầu lợi ích cá nhân (tư lợi) và đàm phán, đối thoại triết học mưu cầu sự hiểu biết về bản thân và về người khác và do vậy, nó có thể làm phong phú sự nhận thức của chúng ta về cuộc sống và con người. Sự hiểu biết này tạo nền tảng cho những hình thức khác của đối thoại và do vậy, góp phần tạo nên thế giới tốt đẹp hơn cho chúng ta sống. Đối thoại triết học liên vùng cũng góp phần phát triển triết học vì nó khiến các nhà triết học có ý thức phê phán hơn đối với văn hóa của mình và hình thành phương pháp thông diễn học để giao tiếp với những nền văn hóa khác. Nó khiến họ suy nghĩ về cách thức kết nối tính chủ thể tính và tính địa phương trong quan điểm nhận thức của mình với tầm nhìn phổ quát hơn của (toàn) nhân loại. Triết học trở nên đa dạng và thách thức hơn với các chương trình nghị sự mới phát triển từ các cuộc đối thoại.

2. Cách thức hiệu quả nhất để phân tích bản chất của sự hiện hữu của người khác là đứng trên quan điểm nữ giới, nữ giới hiện hữu như là những “người xa lạ” khác (another ‘other’) trong tất cả các nền văn hóa

Để phân tích các sắp đặt của sự thống trị, thì chúng ta cần xem xét mối quan hệ giữa sự thống trị và bị trị. Theo quan điểm mácxít, để hiểu bản chất sự thống trị phương Tây, chúng ta nhất thiết phải xét đoán châu Á và Mỹ Latinh với tư cách hai kẻ xa lạ bị đế quốc phương Tây thống trị (tôi cho rằng Nhật Bản là trường hợp

ngoại lệ đối với hầu hết các quốc gia châu Á, Nhật Bản là một phần của thế giới phương Tây đế quốc). Sở dĩ như vậy vì, theo lý thuyết, thực tiễn sẽ được hiểu rõ và có lẽ được diễn đạt tốt hơn khi nhìn từ người bị áp bức. Dù chúng ta không chấp nhận học thuyết mácxít và do vậy, không viện dẫn khái niệm đặc quyền mang tính nhận thức luận của lực lượng bị áp bức, song vẫn cần thiết để giả định vị thế của lực lượng bị áp bức trong việc làm sáng tỏ bản chất xác thực của cơ chế của quyền lực thống trị. Chúng ta có thể ứng dụng lôgic này vào giải quyết vấn đề văn hóa châu Á và Mỹ Latinh. Phụ nữ ở cả hai nền văn hóa này, theo truyền thống, đều thuộc về lực lượng bị áp bức. Khổng giáo, Phật giáo, Đạo giáo dù có một số biến đổi tùy từng đạo, song tất cả góp phần vào tạo nên hệ tư tưởng gia trưởng ở châu Á. Với sự tương đồng về truyền thống chế độ gia trưởng, mối quan hệ gia trưởng giữa phụ nữ và nam giới, châu Á và Mỹ Latinh hứa hẹn những cuộc đối thoại hiệu quả.

Trong những cuộc đối thoại này, chúng ta có thể phải đương đầu với các vấn đề triết học khác nhau ở mức độ rất cụ thể:

1. Lôgic và các phạm trù triết học/văn hóa sản sinh và tái sản sinh ra các giá trị gia trưởng.
2. Mối quan hệ giữa lôgic và các thể chế ở nhiều hình thái khác nhau như chính trị, tôn giáo, đạo đức, giáo dục, mỹ học.
3. Vấn đề của truyền thống (với tư cách kinh điển) và bản sắc văn hóa (thuyết nam nữ bình quyền được cho là ý tưởng phương Tây, nó là gánh nặng đè lên những người muốn lưu giữ bản sắc riêng của mình, đặc biệt là trong sự đối đầu với phương Tây).
4. Các điều kiện thiết yếu cho mối quan hệ quyền lực tương lai giữa phụ nữ và nam giới, phương Đông

và phương Tây, Nam và Bắc. Từ quan điểm của phụ nữ, chúng ta có thể có được tầm nhìn sâu rộng hơn để đối mặt với sự bá quyền văn hóa cũng như với các nền văn hóa khác nhau trên một cương lĩnh chung, như kinh nghiệm của phụ nữ, các nền văn hóa khác nhau của tính đa dạng toàn cầu. Mục đích tối hậu của chúng ta là tái kiến tạo những sắp đặt của nhân loại đã bị thời gian bào mòn.

3. Chúng ta phải kết nối châu Á và Mỹ Latinh bằng cách tạo dựng mô hình đối thoại cam kết tìm kiếm tính tương đồng trong khi thừa nhận sự khác biệt và bất đồng

Tối đa hóa sự khác biệt

Như tôi đã chỉ ra trong phần đầu của bài viết này, không có quốc gia và cá nhân nào có thể sống hoàn toàn phi liên kết với những quốc gia hay các cá nhân khác trong một thế giới toàn cầu hoá hậu hiện đại này. Ngày nay, các quốc gia đều phụ thuộc nhau ở nhiều phương diện, như kinh tế và môi trường. Song, điều quan trọng cho sự xét đoán của chúng ta không phải là thực tế của bản thân sự phụ thuộc, mà là cách thức và điều kiện liên kết. Chúng ta có thể liên quan với nhau về mặt đối thoại ngôn ngữ, xuất khẩu hay nhập khẩu hàng hóa, tiếp xúc trực tiếp, thậm chí dưới hình thức chiến tranh. Điều này tùy thuộc vào quyết định của chúng ta lựa chọn hình thức nào của sự phụ thuộc lẫn nhau. Song, nhất thiết phải lưu ý rằng dù lựa chọn bất cứ hình thức nào, trước hết chúng ta cần phải thấu hiểu lẫn nhau.

Để đối thoại với bạn thì cần phải hiểu bạn và làm cho bạn hiểu mình. Để hiểu bạn, tôi nhất thiết phải hiểu cái khác biệt tạo ra sự ngăn cách đa dạng giữa bạn và

tôi. Thực tế, nhu cầu đối thoại và giao tiếp nảy sinh ở những nơi có sự khác biệt về quan điểm, giá trị và sự đánh giá. Nếu tất cả đều tương đồng và thống nhất thì chúng ta không cần bận tâm nhiều về đối thoại và giao tiếp. Ở mặt này, tôi có thể tuyên bố rằng để hiểu người khác, chúng ta phải tối đa hóa sự khác biệt và cố gắng vạch rõ hết sự khác biệt. Để làm sáng tỏ sự khác biệt và sự bất đồng trong quan điểm, chúng ta có thể phát triển hình thức tự bày tỏ (tự biểu hiện, lập ngôn). Châu Á, Mỹ Latinh khác biệt về xã hội, lịch sử, chủng tộc, tôn giáo, chính trị, văn hóa... Dù chúng ta tương đồng theo nghĩa đều là những kẻ khác lạ (tha nhân) trong tương quan với phương Tây đế quốc, song chúng ta lại khác nhau trong các mối quan hệ của chúng ta với phương Tây. Để khởi phát sự đối thoại, chúng ta phải thừa nhận vị thế khác nhau của chúng ta và tìm cách đánh giá sự khác biệt như chúng được nhìn nhận trong mỗi nền văn hóa. Do vậy, bước đầu tiên để có được sự đối thoại là chúng ta phải nhận biết sự khác biệt giữa chúng ta. Song, để duy trì sự nhất quán về mặt lôgic trong chiến lược của chúng ta về đối thoại, và quan trọng hơn là không bị chìm đắm trong tầm nhìn thiển cận của chủ nghĩa vị chủng, chủ nghĩa địa phương hay chủ nghĩa dân tộc, chúng ta phải có được sự phản tư mang tính phê phán về sự khác biệt, là cái có thể tạo nên những ngăn cách (phân chia) không chỉ tồn tại giữa châu Á và Mỹ Latinh mà còn ở giữa các quốc gia châu Á với nhau hay giữa các quốc gia Mỹ Latinh với nhau. Thậm chí, trong phạm vi một nền văn hóa hay một quốc gia, chúng ta cũng nhận thấy những sự khác biệt và ngăn cách nhỏ ở ngay tại

nơi mà cá nhân có thể tìm thấy hình thức phù hợp để tự biểu hiện (nhân cách của mình). Nuôi dưỡng tính nhạy cảm (nhạy bén, mẫn cảm) đối với sự khác biệt và đối với người khác là cái mà chúng ta phải coi trọng trong nền giáo dục của chúng ta cho thế hệ tương lai khi mà thế giới đang trong quá trình toàn cầu hóa nhanh chóng. Việc phát triển tính nhạy cảm đối với sự khác biệt, thậm chí trong chính nền văn hóa của mình cũng như việc theo đuổi sự đối thoại về chiến lược tối đa hóa sự khác biệt có ý nghĩa rất quan trọng đối với khái niệm “liên đới mở”/“Open Solidarity”, là khái niệm tôi sẽ đề cập tới ở phần sau của bài viết này.

Tạo điều kiện cho sự đối thoại hợp tác

Điều kiện cho đối thoại liên vùng giữa châu Á và Mỹ Latinh là gì? Chúng ta bắt đầu từ đâu? Trong bối cảnh chính trị rất phức tạp hiện nay, thì sẽ là sáng suốt nếu khởi phát sự đối thoại từ những vấn đề phi chính trị, như những vấn đề về nghệ thuật, tôn giáo, giáo dục đạo đức và các hiện tượng văn hóa khác. Để đối diện với những vấn đề này, chúng ta nên làm cho sự khác biệt bộc lộ ra càng rõ càng tốt. Cũng cần thiết để các tầng lớp xã hội khác nhau, đại diện cho nam giới, nữ giới, trẻ em, trí thức, phi trí thức, người lao động, nông dân, nhà tư bản... bộc lộ những quan điểm của họ, bởi một nền văn hóa luôn hàm chứa nhiều khía cạnh khác nhau. Để làm cho đối thoại có tính hợp tác, chúng ta phải dùng nguyên tắc không loại trừ để đảm bảo cho mọi người đều bình đẳng khi tham gia vào đối thoại. Bởi, sự loại trừ có thể trở thành một dạng của sự áp bức; do vậy, điều kiện trên là tối quan trọng.

Một điều kiện khác cho đối thoại liên vùng là tạo dựng một quy tắc để chấp nhận thuyết tương đối văn hóa cho dù không nhất thiết phải là thuyết tương đối nhận thức luận. Thuyết tương đối văn hóa đòi hỏi chúng ta đánh giá và tôn trọng nền văn hóa khác với cái quyền của nó tuyên bố rằng mọi nền văn hóa đều có tiêu chí đạo đức và thế giới quan của riêng mình. Thuyết tương đối nhận thức luận cho rằng, tất cả chân lý là tương đối trong phạm vi một hệ niềm tin và do vậy, phủ nhận khả năng hội tụ đối với chân lý khách quan và phổ biến. Để tham gia chân thành vào đối thoại liên vùng, chúng ta phải là người theo thuyết tương đối văn hóa, song cũng phải thoát khỏi chủ nghĩa địa phương hẹp hòi. Để là người theo thuyết tương đối văn hóa, người đó phải coi trọng nền văn hóa khác như coi trọng nền văn hóa của chính mình. Điều này đòi hỏi khả năng vượt qua (vượt lên) nền văn hóa của mình và mừng tưng về cuộc sống của người khác. Chúng ta có thể hợp thức hóa (hình thức hóa) khả năng này thành nguyên tắc phản tư. Với nguyên tắc phản tư này, chúng ta có thể đứng bên trong và thoát ra ngoài nền văn hóa của chúng ta.

Những mục tiêu của đối thoại liên khu vực

Dĩ nhiên, mục tiêu của chúng ta là nhằm tăng cường sự hiểu biết lẫn nhau. Nhưng sự hiểu biết đó hướng tới điều gì? Nói theo lôgic biện chứng của Hêghen, chúng ta nên tinh lọc tính khác biệt (tha tính) và hướng tới quan điểm thống nhất mới của “hiện hữu tự nó và cho chính nó” (tự tại cho chính mình “an-und-fuer-sich sein”). Nhưng hai người đối thoại phải duy trì bản sắc riêng của mình như là hai mô-

men (moments) của sự thống nhất. Đây là một nhiệm vụ rất khó khăn, dù không phải là phi thực tế, để đạt tới tính tương đồng trong khi vẫn thừa nhận sự khác biệt.

Khi chúng ta mưu cầu tính tương đồng, mà theo đó hai người có thể đạt tới sự thống nhất và sự liên kết thực sự bằng cách vượt qua sự khác biệt, chúng ta không nhắm tới tính phổ quát tổng thể hoặc tính đồng nhất hoàn toàn. Tính tương đồng luôn được xem xét trong một bối cảnh cụ thể trong phạm vi có giới hạn của các khía cạnh. Việc mưu cầu tính tương đồng ở mức độ trừu tượng sẽ mang lại một tuyên bố trống rỗng về lý tưởng của nhân loại. Cuộc sống của một con người là đa chiều kích. Tôi là một phụ nữ châu Á, một người Hàn Quốc, một công dân, một phụ trung niên, một nhà triết học, một trí thức trung lưu được đào tạo ở Mỹ... Ở khía cạnh nào đó, tôi có nhiều điểm chung với một người phương Tây hay một triết gia người Mỹ hơn là một phụ nữ Hàn Quốc bán hàng ngoài chợ. Song, ở một khía cạnh khác, tôi và những người phụ nữ khác, không xét đến quốc tịch hay địa vị xã hội của họ, lại cùng chia sẻ nhiều kinh nghiệm với tư cách phụ nữ. Tùy thuộc vào cách thức bạn chú trọng đến khía cạnh nào của sự so sánh và phân chia cũng như cách thức bạn đặt trọng tâm so sánh, sự tương đồng sẽ được bộc lộ ra với những hình thức và nội dung khác nhau. Do vậy, khi chúng ta mưu cầu sự tương đồng trong đối thoại, chúng ta phải thận trọng về giới hạn của chương trình nghị sự để chúng càng cụ thể càng tốt. Điều kiện này xúc tiến tiến trình của việc đạt tới tính tương đồng, thậm chí tính liên đới. Tính liên đới mà chúng ta có thể đạt được thông qua đối thoại mang tính

mở và phụ thuộc vào khía cạnh và bối cảnh của sự đối thoại và mối quan tâm của chúng ta. Chỉ có sự nhận thức sâu sắc về bản thân, về người khác và những hình thức khác nhau của đồng nhất và khác biệt mới tạo ra tính liên đới mở.

Sự tìm kiếm tính tương đồng cùng với sự thừa nhận đầy đủ về tính khác biệt có thể đạt tới dễ dàng hơn giữa phụ nữ châu Á và phụ nữ Mỹ Latinh, vì họ có nhiều điểm chung trong kinh nghiệm sống của mình trong các xã hội gia trưởng. Bản chất của mỗi nền văn hóa bộc lộ rõ ràng hơn qua sự phân tích phê phán và phản tư về kinh nghiệm của phụ nữ. Với sự phân tích như vậy, nhận thức luận về văn hóa, tiêu chí đạo đức và thái độ chung hướng tới cuộc sống và thế giới sẽ bộc lộ. Trong việc giải quyết những vấn đề của phụ nữ, chúng ta cũng khám phá cách thức mà triết học hay quan niệm truyền thống góp phần vào sự sản sinh ra và tái sản sinh ra bá quyền giới. Việc giảng dạy triết học châu Á ở Mỹ Latinh và triết học Mỹ Latinh ở châu Á có thể được tiến hành ở mức độ rất cụ thể thông qua việc chú trọng vào những vấn đề phụ nữ. Thông qua nhận thức sâu sắc về sự thống trị của nam giới ở hầu hết các lĩnh vực tri thức và lý thuyết kinh điển, các nữ trí thức ở châu Á và Mỹ Latinh dễ dàng đi tới nhận thức về bá quyền văn hóa hiện diện trong nền văn hóa của mình. Song, đó là ý thức bất hạnh vì họ sớm nhận ra trong bản thân mình sự giằng xé giữa hai lực đối lập - truyền thống gia trưởng của mình và phương Tây đế quốc. Thuyết nam nữ bình quyền với tư cách hệ tư tưởng phương Tây về tự do của phụ nữ đặt chúng ta vào hình thái ý thức bất hạnh này.

4. Chúng ta có thể làm gì để thúc đẩy đối thoại liên vùng và truyền thống tư tưởng của mỗi nền văn hóa?

Mệnh lệnh của nữ quyền cả ở hai vùng là phải tham dự vào đối thoại để khám phá những vấn đề phức tạp của sự thống trị và cảm giác bị phân cách của tính đồng nhất. Chúng ta có thể thúc đẩy nhiều hình thức khác nhau của chương trình trao đổi giúp mọi người có được cơ hội giảng dạy, học tập và điều này có thể làm được ở cả các khu vực được thể chế hoá hay phi thể chế hoá của văn hóa. Chúng ta cũng có thể tụ họp thành nhóm trí thức nữ trong lĩnh vực triết học và khích lệ họ nghiên cứu các vấn đề chung đáng quan tâm.

Khi tiếp cận một nền văn hóa ngoại quốc, chúng ta chỉ có khởi đầu từ hệ niềm tin của chúng ta và dựa vào thuật ngữ riêng của mình để tìm cách diễn dịch hành vi (ngôn ngữ hoặc phi ngôn ngữ) của người khác. Để diễn dịch chúng ta cần có một sách hướng dẫn (giáo trình) diễn dịch. Trước đây, chúng ta dường như không có sách hướng dẫn diễn dịch ngoài các sách hướng dẫn do phương Tây để quốc cung cấp. Phương Tây đã thu thập tri thức để phục vụ mục đích thống trị hay mục đích mở mang trí tuệ về châu Á và Mỹ Latinh. Thời gian đầu chúng ta không có nhiều lựa chọn mà phải lệ thuộc vào tri thức phương Tây. Do vậy, những người tham gia vào đối thoại liên vùng nên ý thức về thực trạng này và cố gắng phát triển chương trình nghị sự của riêng mình và những vấn đề thuộc mối quan tâm chung. Triết học có thể đóng góp cho tư duy phê phán này. Song, quan trọng hơn, chúng ta nên nghĩ về nền triết học được hiện thực hóa và đi vào thực tế dưới

dạng đời sống thường ngày và giao dịch của mọi người. Để giải quyết triết học và truyền thống tư tưởng được hiện thực hóa trong nhiều hình thái khác nhau của văn hóa, chúng ta phải trực tiếp cảm nhận, trải nghiệm và chung sống với nền văn hóa khác. Trên nền tảng của sự tiếp xúc trực tiếp, chúng ta có thể, ở mức độ trừu tượng, tiến hành hoạt động triết học với hệ các vấn đề mới. Để xúc tiến tiếp xúc trực tiếp, phim ảnh và các phương tiện truyền thông khác nhau tỏ ra có giá trị.

Một nền văn hoá có thể phát triển đa dòng để tạo nên truyền thống đa sắc màu và năng động. Truyền thống nằm trong sự biến đổi không ngừng thông qua sự phá hủy và tái thiết lập những gì đã nuôi dưỡng và thông qua sự ảnh hưởng của những nền văn hóa khác. Để thúc đẩy truyền thống tư tưởng không phải là hối thúc mọi người giam mình trong thể trạng cố định của những học thuyết cổ hủ, mà cần hối thúc mọi người đánh giá và thẩm định cái gì là chân giá trị của mình trong khi thừa nhận tiến trình tiếp biến và năng động của bản thân truyền thống. Chỉ có nâng cao sự nhận thức về tính ngẫu nhiên của truyền thống, chúng ta mới biết được cái gì cần lưu giữ để phát triển và cái gì cần từ bỏ để làm phong phú thêm nhận thức của nhân loại. Sự đối thoại liên vùng của chúng ta nên tập trung vào những trải nghiệm quá khứ và truyền thống với tầm nhìn rộng mở tới tương lai, tới tính ngẫu nhiên của cuộc sống và tới lĩnh vực rộng lớn của ý chí, mà dựa vào đó chúng ta ra quyết định hành động để tạo dựng một thế giới tốt đẹp hơn. □

Người dịch: ThS. PHẠM HÙNG

Hiệu đính: ThS. TRẦN TUẤN PHONG